

Prijatelja Pavel pl. Lukić in dr. Vid Božan sta Vrnjanko in Rošlin. Vid hoče vzeti Pavlovo mater in ogoljufati lahkomišelnega mladeniča v zvezi z materjo za njegovo dedščino. Mati — gospa Lorica — slednjič sama zavrže ženina, ko izve za neko njegovo nepošteno razmerje. Ljubimske spletke in lahkomišelnost razmerja mlajših in starejših oseb napolnjujejo celo povest. Tudi duhovnik nastopi v povesti, a skoro le toliko, da s to družbo popiva, dasi je vsekako najboljši značaj v celi družbi. Oba glavna junaka odkrito izjavljata, da nimata nobene vere (str. 36.), in njiju obnašanje je tudi takim nazorom primerno. Ko bi bil pisatelj vsaj Pavla dvignil moralno nekoliko višje! A ta snubi Zorko, med tem ljubkuje z Manico, in slednjič vzame — Klaro, in, kar je najbolj čudno: je v vsako zaljubljen. Tudi Vid pride prav čudno v usodni položaj, da snubi Pavlovo mater. Skriva hoče poljubiti guvernanto, a v temi se zmoti in objame — gospo Lorico (str. 49.)! Sicer pa moramo priznati, da pisatelj Vidov grdi značaj, ki nam ga slika, tudi obsoja: „Očito je, da mu je oni fatalistični materializem, ki se mu je v življenju zdel najprikladnejši kašipot, bolj vzgojil in razširil najgrše svojstvo, ki se nas že tako drži ter se bode na veke držalo našega življenja kakor koža života: — egoizem, sebičnost“ (str. 55.). Narodnost, katera se semtertja kaže v povesti, stoji na jako slabih nogah. O Vidu piše Kersnik: „Nosil je tudi . . . samo eden — in če smemo tako reči — abstrakten — ideal v prsih, ljubezen do svojega rodu; toda iz tega mu je prav tista že označena sebičnost rodila in gojila dober kos delomornega pesimizma.“ (Str. 56.). Slovani in nemškutarji v povesti sedé složno skupaj in se pogovarjajo o vinu in o ženskah. In tudi pojmi o ljubezni, katere goji ta družba, stojé jako nizko. „Kaj pa je ljubezen — spolovna ljubezen?“ poučuje Pavla njegov Mentor Vid. „Nekaj takovega kakor lakota! In lačen si, dokler nisi kruha sit!“ (Str. 61.) Z duhovnikom, gospodom Tomažem, je izkušal sicer izraziti pisatelj nekak višji etični moment, a storil je to tako medlo, da ne pride do veljave. Gospoda Tomaža hvali, češ „da on ve, da svet ne stoji na suhi črki svetega pisma, ampak na vročem krogotoku človeškega življenja.“ (Str. 149.) In vendar kaže vsa povest, da na tem „vročem krogotoku“ svet ne stoji, ampak na njem p a d a !

Kersnikov slog je še iz „stare šole“. To je še ono pripovedovanje, katero objektivno izven sebe postavi svoj predmet in ga opazuje kot nekaj samostojnega, neodvisnega. Današnji pisatelji pa so zaprli oči in gledajo le v svojo

„dušo“. Ako se obe smeri združita, utegne nastati dober epsko-liričen slog. Sicer pa spada ta Kersnikova povest v vrsto onih „lahkih“ spisov, kateri pač zabavajo, a nimajo globljega pomena.

Dr. E. L.

HRVAŠKA.

KNJIGE „MATICE HRVATSKE“ ZA L. 1902.

Živko Bertić: **Ženski udesi**. Tri pripovedi. — Zabavna knjižnica „Matice Hrvatske“. Sv. CCLX—CCLXI. — 80. Str. 155. — Živko Bertić, mlad, nadarjen pisatelj, se je letos prvič pokazal med „Matičinimi“ pisatelji in napisal tri povesti iz narodnega življenja v Sremu. Ravni Srem do sedaj še ni imel svojega pisatelja, pa jih je tudi malo, kateri bi tamkajšnje življenje dobro poznali, ker so tamkaj pomešane prav različne narodnosti. Poleg domačina najdeš ondi Nemce, Madžare, Slovake, Čehe, razen katolikov so tukaj pravoslavni, luterani, kalvinci, celo nazarenci. V tem kraju je Bertić vzrasel, gledal tamkajšnje življenje z odprtimi očmi, zato ga pa tudi pozna kot malo kdo drugi, pozna ondotne navade in razvade. Razen tega je jezik Bertićev lep, v resnici naroden, pripovedovanje mu je lehkotno in neprisiljeno, slog dovršen. V teh treh povestih je opisal Bertić tri različne ženske značaje iz naroda in njih žalostno usodo. Vse tri trpé, vendar na različen način. V prvi povesti „Paraskina sreča“ nam opisuje siromašno deklico Parasko, ki vzame ovčarja Janoša, v katerem vre strastna, vroča ogrska kri. Nekoliko mesecev po poroki je Janoš povse drugačen: svojo ženo ljubi, krotek je in srečen in z njim uživa tudi Paraska dneve tihe sreče. Kar ga neke sobote, ko je prihajal navadno od svoje črede domov, Paraska zastonj pričakuje. Zabredel je zopet v staro društvo, upijanil se je. Ko se strezni, ga je sram — vendar se ne poboljša, pije dalje in pada vedno globlje. Lepo je opisal pisatelj Paraskino požrtvovalno ljubezen in njeno krotko dušo, posebno ko dva dni svojega moža zastonj išče, dokler ga naposled ne najde v krčmi v družbi pokvarjenih žen. Še tedaj ga ljubi, odpustila mu bi vse in osmeli se, da ga pokliče domov, a on namesto da jo posluša, jo udari in onesveščeno vrže iz krčme. Od tedaj celih šest dolgih let je njeno življenje pravo trpljenje, Janoš pije vedno bolj, tepe jo in krega, a ona molčé trpi in ga ne zapusti, dokler ne prinesó nekega večera moža ubitega domov. A ona se „vratila u sobu, tu pala na krevet

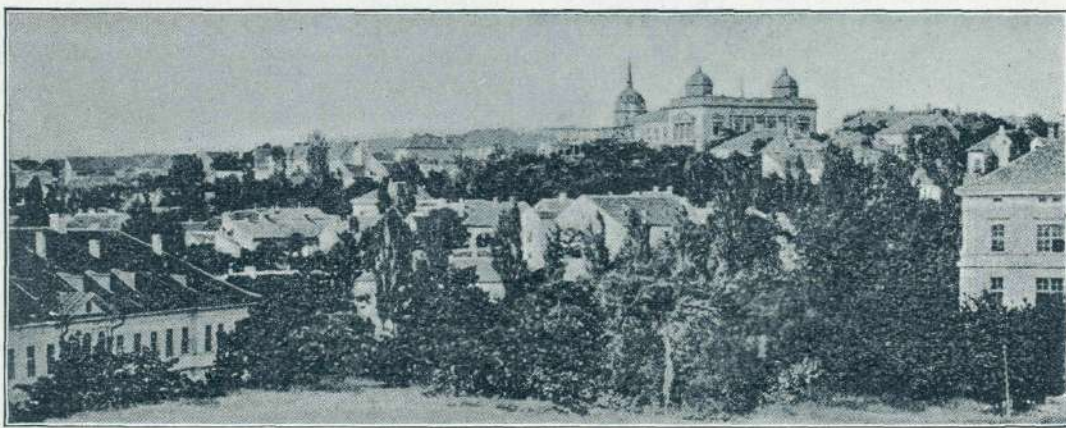
— i zakukala, zajaukala, kao što nigda još nije... Zajaukala nad sobom, nad Janošem, nad životom svojim...“ Tako je završil pisatelj svoju povest o tej mučeniški, krotki ženi. — V povesti „Sirota“ upoznamo drugo ženo, Kristo, katera se je nekoč pokazala v hiši nekega Kreša, hudobnega človeka, kateri je pil in kradel. Kako je prišla ona v hišo, nam pisatelj kratko pove: „dopala se ona Kreši — i jedne subote na večer, kad se na pustari posao svršio, uhvatio je on nju za ruku i doveo svojoj kući, da mu bude žena.“ V taki hiši seveda ni moglo biti sreće in božjega blagoslova. Kreša je pil in ženo tolkel in ubil bi jo bil, da je niso drugi obranili. Kreša je umrl v zaporu, a Krista je već let samovala in hodila na delo, dokler je ni naposled kosec Joško, na sličan način kot Kreša, dovedel v svojo hišo. No Joško je bil delaven in trezen človek,

ga bode morala vzeti, a ko se dan poroke vedno bolj približuje, hoće se še enkrat razveseliti v kolu. Pisatelj nam je lepo opisal kolo, pri katerem je mirna narava Evina kar naenkrat vzklopela, a ona čeravno zaročenka, ljubkala se z nekim orožnikom. „Sutra dan sve je selo znalo o Evki, — sve selo brujilo... Došla je i treća nedjelja, — Evka se i treći put navijestila, — a u srijedu — te treće nedjelje — svatovi su bili — Evkini svatovi — Evka se udala.“ Kakor je Evka v početku simpatična prikazen, tako se na koncu odvrčamo od nje.

Pisatelj je brez dvojbe lep talent, ali bi svojemu narodu veliko več koristil, če bi poiskal v narodu, katerega tako dobro pozna, drugih motivov, kateri bi blažilno delovali na čitatelja. Saj tudi takih ne manjka!

J. Barle.

POGLED NA BELIGRAD S KONAKOM V OZADJU.

ljubil je Kristo in izpolnjeval vsako njeno željo. Dobila sta sinčka, kateri je bil slaboten in pokažen, ali ljubila sta ga oba in le za njega živela. No prišel je prvi udarec: Joško je umrl, a za njim tudi sin, in Krista je ginila in ginila in umrla od žalosti. Vem, da se v Sremu, kjer je toliko raznega sveta, najdejo taki slučaji, vendar povest ne bi prav nič izgubila, če bi pisatelj napisal, da se je Krista cerkveno poročila s Krešom in Joškom. Čemu take žalostne slučaje posebe omenjati? — V tretji povesti, „Udala se“, opisuje pisatelj Evko Matičevo iz bogate kmetiške hiše, katera bi se rada možila, pa ne more najti pravega moža. Siromaka noče, a iz boljih hiš ne pride oni, kateri bi bil po njenem srcu. Čas poteka, vsi se čudijo, da se ne omoži, dokler se naposled ne odloči za bogatega, ali slaboumnega Aleša Čolakića. Ne ljubi ga, boji se trenutka, ko

Rad hrv. učiteljskih društava. — Vel. 80, str. 155. — V tej knjigi je opisano delovanje hrv. učiteljskih društev. Vsakdo mora priznati, da so hrv. učitelji v teku malo let mnogo storili. Čeravno so v slabih gmotnih razmerah, vendar so navdušeni za svoj stan in v lepi slogi, z malimi sredstvi sezidali zavode in utemeljili društva, katera vsakdo občuduje. L. 1901. je preteklo trideset let, odkar je, utemeljen „hrv. pedagoški književni zbor“, da širi strokovno in občo naobrazbo med hrvaškim učiteljstvom in pospešuje interese ljudske šole in učiteljstva. L. 1871. se je namreč dogovorilo nekoliko zagrebskih in zunanjih učiteljev pod vodstvom pok. Ivana Filipovića, da bodo izdajali „pedagoško knjižnico“, katera bode preskrbljevala učitelje s strokovnimi in drugimi knjigami. Sestavili so pravila, katera je vlada 4. avgusta 1871. potrdila. Za društveno glasilo